

سلسله گزارشات بررسی

حضور چین

در منطقه غرب آسیا

قطر

فروردین ۱۴۰۳

مرکز تحلیل
راهبردی و بین الملل

باسمه تعالی

سلسله گزارشات بررسی حضور چین در منطقه‌ی غرب آسیا - قطر

مقدمه

روابط چین و قطر به مانند روابط دیگر کشورهای حاشیه خلیج فارس از فراز و نشیب‌هایی برخوردار بود. قطری‌ها مانند سایر همسایگان خود مادامی که روابط چین با عربستان سعودی بهبود نیافته بود نتوانستند رابطه آنچنانی با پکن برقرار کنند. در دهه هشتاد و نود میلادی روابط تجاری محدودی داشته، و پس از شروع ابتکار کمربند و جاده وارد همکاری‌های راهبردی با یکدیگر شدند. در طی این سال‌ها روابط چین و قطر همواره بر پایه گاز طبیعی بوده و صادرات گاز قطر به چین اسکلت روابط دو کشور را شکل داده است. در نگاه چین، قطر نسبت به همسایگانش از مزیت‌های کمتری برخوردار بود. به همین سبب حجم تجارت و روابط اقتصادی چین و قطر نسبت به حجم روابط چین با کشورهایمانند عربستان سعودی یا امارات متحده عربی همواره جایگاه پایین‌تری داشت. قطر هم‌چنان تحت نفوذ گسترده ایالات متحده قرار دارد، و پایگاه هوایی العدید در این کشور یکی از اصلی‌ترین مقرهای آمریکایی‌ها برای حضور در منطقه غرب آسیا محسوب می‌شود. اما تحول در معادلات نظم جهانی سبب شده تا قطر نیز برای نزدیکی هرچه بیشتر به چین تلاش کند.

تاریخچه روابط

تا سال ۱۹۸۸:

جمهوری خلق چین در سال ۱۹۴۹ کنترل کشور چین را به دست گرفت و دولت قطر نیز در سال ۱۹۷۱ تأسیس شد. حداقل قدرت‌گیری حزب کمونیست در چین تا استقلال قطر، کوچک‌ترین ارتباطی میان دو سرزمین برقرار نبود. چرا که از منظر چین قطر که تحت‌الحمایه بریتانیا قرار داشت، یک کشور حامی و دنباله‌رو سرمایه‌داری محسوب می‌شد. با این وجود پس از استقلال رسمی قطر، اولین پیام‌ها بین دو کشور رد و بدل شد. نخست‌وزیر چین چوآن‌لای پیام تبریکی به شیخ احمد بن علی آل ثانی امیر قطر فرستاد و متعاقباً پاسخی دریافت کرد. اما قطر به مانند سایر کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس، مادامی که روابط چین و عربستان سعودی بهبود نیافته بود نتوانست روابط گرمی با پکن برقرار کند. دنباله‌روی قطر از عربستان به شکلی بود که امیر قطر در پاسخ به پیام نخست‌وزیر چین، از به رسمیت شناختن جمهوری خلق چین اجتناب کرده بود. در حالی که چوآن‌لای در پیام خود قطر را به رسمیت شناخته بود. علت این موضوع به رسمیت شناخته شدن تایوان به عنوان دولت حاکم چین توسط سعودی‌ها بود. پس از سال ۱۹۷۱ با وجود عدم برقراری روابط دیپلماتیک، روابط غیررسمی در جریان بود و چین کالاهای خود را به شکل غیررسمی به قطر صادر می‌کرد. حجم روابط تجاری طرفین در دهه هفتاد میلادی به ۷۳ میلیون دلار می‌رسید. که در مقایسه با دهه پیش از آن که تنها ۵ میلیون دلار تجارت جریان داشت، پیشرفت چشم‌گیری به حساب می‌آمد. البته این حجم تجارت در مقایسه با سایر کشورهای منطقه بسیار ناچیز بود و قطر از دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس روابط ضعیف‌تری با چین داشت.

از سال ۱۹۸۸ تا ۲۰۱۴:

از میانه دهه هشتاد میلادی روابط عربستان و چین به صورت غیررسمی و حول محور خرید تسلیحات شکل گرفت. این امر به منزله چراغ سبزی برای سایر کشورهای حوزه خلیج فارس برای برقراری روابط با چین بود. چینی‌ها نیز از دوران انقلاب فرهنگی مائو گذر کرده بودند و با اصلاحات دنگ شیائوپنگ، نگاه ویژه‌ای به کشورهای منطقه غرب آسیا داشتند. در نهم جولای ۱۹۸۸ روابط دیپلماتیک چین و قطر به طور رسمی برقرار شد. بیانیه مشترکی توسط عبدالرحمان العطیه و ژوجو وزاری خارجه دوکشور در پاریس به امضا رسید. در طی این سال‌ها به مرور زمان بر گرمی روابط دو کشور افزوده می‌شد و عامل اصلی حول محور گاز بود. سفر شیخ حمد بن خلیفه، امیر وقت قطر به چین در سال ۱۹۹۹ نقطه عطفی در روابط دوطرف بود، که با شناسایی ظرفیت‌ها به ویژه در بحث انرژی و پتروشیمی، سبب بهبود و رشد روابط چین و قطر شد. پس از این سفر، روابط اقتصادی طرفین سالیانه رشد مشخصی را تجربه می‌کرد و تا سال ۲۰۱۴ حجم تجارت دوجانبه به ده میلیارد دلار رسید. هم‌چنین قطر نظریه چین واحد را تأیید و از آن حمایت کرده، و چین نیز متعاقباً از مواضع قطر در منطقه و نقش آن به ویژه در بحث فلسطین حمایت کرده است. در این دوره قراردادهای مشارکت بین دوکشور منعقد شد که عبارت اند از:

- موافقتنامه همکاری فرهنگی و آموزشی (آوریل ۱۹۹۹)
- موافقتنامه اجتناب از مالیات مضاعف و جلوگیری از فرار مالی (۱۹۹۹)
- موافقتنامه همکاری تجاری و اقتصادی (۱۹۹۹)
- تفاهم نامه تقویت مشورت بین دو وزارت خارجه (۱۹۹۹)
- توافقنامه مبادله اخبار و اطلاعات بین خبرگزاری قطر و خبرگزاری شین هوا (اکتبر ۲۰۰۰)
- توافق بر سر باز کردن سرکنسول قطر در منطقه ویژه اداری هنگ کنگ
- توافقنامه افتتاح کنسول عمومی قطر در گوانگژو، مرکز استان گوانگدونگ، که مقامات آن استان هایی مانند گوانگدونگ، گوانگشی، فوجیان و هاینان را پوشش می دهند.
- موافقتنامه همکاری در امور مربوط به زن و خانواده بین شورای عالی امور خانواده قطر و فدراسیون زنان سراسر چین (۲۰۰۱)
- قرارداد چارچوب همکاری در بخش انرژی بین دو کشور (۲۰۰۸)
- امضای دو قرارداد با CNOOC و CNPC برای صادرات ۵ میلیون تن گاز طبیعی به چین بین سال های (۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲)

از سال ۲۰۱۴ تا کنون:

با سفر تمیم بن حمد در نوامبر سال ۲۰۱۴ به چین، و انعقاد مشارکت راهبردی با این کشور، روابط چین و قطر وارد فاز جدیدی شد. محوریت این مشارکت راهبردی پیوند بین ابتکار کمربند و جاده چین و چشم‌انداز ملی ۲۰۳۰ قطر بود. درهمین راستا تفاهم‌نامه‌ای درمورد همکاری چین و قطر در ترویج ابتکار کمربند و جاده بین وزارت خارجه قطر و کمیسیون توسعه و اصلاحات ملی در چین امضا شد. محوریت این تفاهم‌نامه عبارت اند از:

- اولین برنامه اقدام در آموزش و پژوهش برای موافقتنامه همکاری آموزشی و فرهنگی بین دولت قطر و چین
- تفاهم نامه بین بانک مرکزی قطر و بانک خلق چین در مورد تقویت همکاری در خدمات مالی بین قطری ها و دولت های چین
- امضای قرارداد سوآپ برای ارز چین بین بانک مرکزی قطر و بانک خلق چین
- تفاهم نامه بین بانک مرکزی قطر و کمیسیون تنظیم مقررات بانکی چین
- تفاهم نامه در مورد ورزش بین وزارت ورزش و جوانان قطر و اداره فرهنگ بدنی دولتی چین

قطر در اکتبر ۲۰۱۴ تفاهم‌نامه مقدمات پیوستن به بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی را امضا کرد. ضمن اینکه قطر علاوه بر سفارت‌خانه خود در پکن، در سال ۲۰۱۵ کنسولگری خود را در گوانگژو افتتاح کرد.^۱

روابط اقتصادی

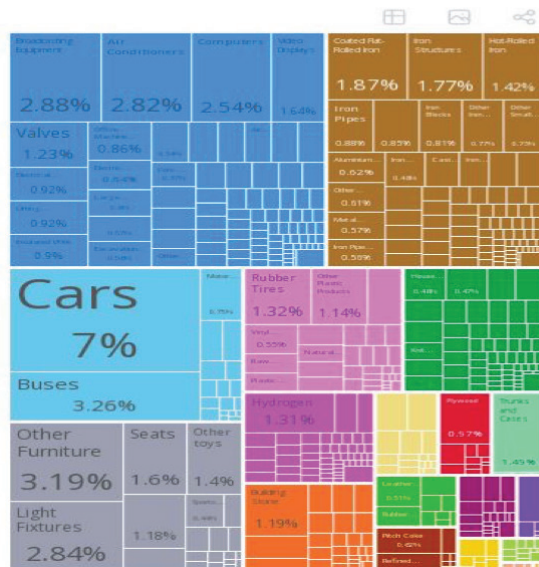
خبرگزاری دولتی چین (شینخوا) اعلام کرد که حجم تجارتش با قطر در سال ۲۰۲۲ به ۲۶/۵۵ میلیارد دلار افزایش یافته، که نسبت به مدت مشابه سال پیش از آن ۵۴/۷ درصد افزایش داشت است. طی سال‌های گذشته، دو کشور برای افزایش مبادلات تجاری و بهبود روابط تلاش کرده‌اند و همکاری دوجانبه سودمند بین دو کشور به نتایج ثمربخشی دست یافته است.

۱. سایت سفارت کشور قطر در پکن: روابط قطر و چین

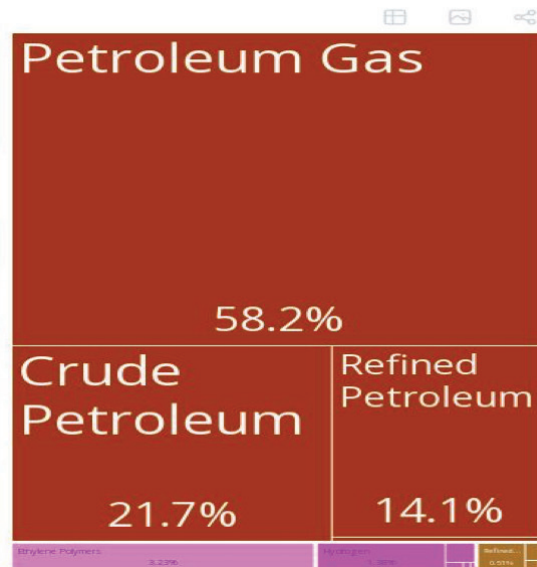

Exports from China (🇨🇳) to Qatar (🇶🇦)
(2022)

Exports from Qatar (🇶🇦) to China (🇨🇳)
(2022)

مختصات کلی روابط تجاری چین و قطر

برخلاف سال‌های گذشته اکنون چین به بزرگ‌ترین شریک تجاری قطر تبدیل شده است و بخش عمده‌ای از تجارت خارجی دوحه را به خود اختصاص داده است. علاوه بر این، سرمایه‌گذاری‌های چینی در بخش‌های مختلف قطر، از کشتی‌سازی و تولید گرفته تا پتروشیمی و فناوری پیشرفته، متنوع شده است.^۲

قطر اولین کشور خاورمیانه بود که تاسیسات تسویه رنمینی چین را در سال ۲۰۱۵ افتتاح کرد و این کار را به عنوان ابزاری برای پیشبرد روابط اقتصادی انجام داد. قطر اولین اتاق تسویه پول چین (یوان) را در آوریل ۲۰۱۵ در خاورمیانه آغاز کرد. این یک دستاورد حیاتی در همکاری‌های اقتصادی و مالی دوجانبه بود. اتاق تهاتر خدمات تسویه حساب را از طریق ارز چینی ارائه می‌دهد، که به گسترش فرصت‌های موجود برای گسترش روابط تجاری و سرمایه‌گذاری بین دو کشور کمک می‌کند. شعبه دوحه بانک صنعتی و تجاری چین (ICBC) بانک تسویه حساب این مرکز است که قصد دارد به شرکت‌های سراسر خاورمیانه خدمات ارائه دهد.^۳

۲. روزنامه جهان صنعت: تجارت ۴۶/۵ میلیارد دلاری قطر و چین در ۲۰۲۲ - ۹ مهر ۱۴۰۲ (۱ اکتبر ۲۰۲۳)

<https://jahanasanat.ir/?p=400697>

۳. خبرگزاری رویترز: قطر اولین مرکز تسویه یوان چین را در خاورمیانه راه اندازی کرد - ۲۱ فروردین ۱۳۹۴ (۱۵ آوریل ۲۰۱۵)

<https://www.reuters.com/article/idUSL5N0XB2D2/>

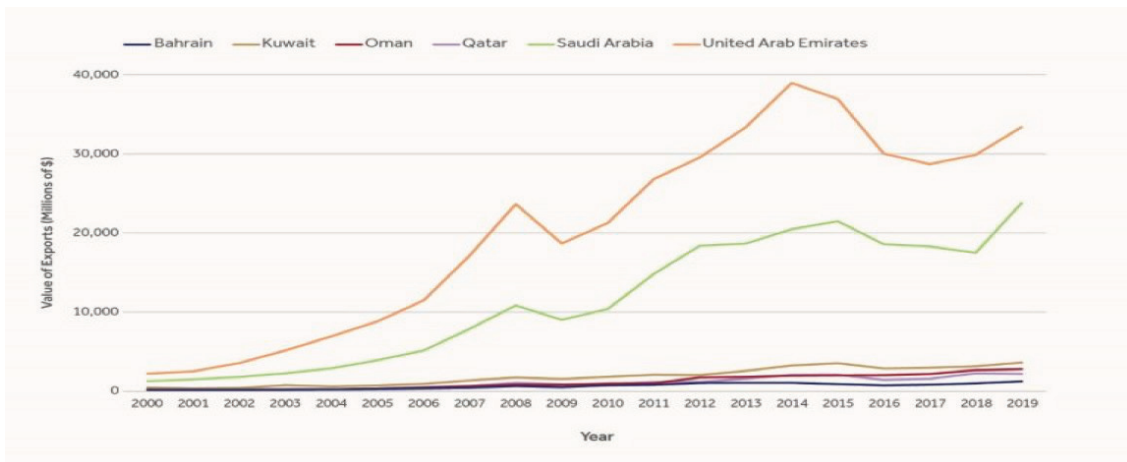
در اوایل دهه ۱۹۵۰، چین به طور غیرمستقیم کالاهای خود را به قطر صادر می‌کرد. از سال ۱۹۵۸ تا ۱۹۷۰ ارزش صادرات چین به قطر ۶٫۷ میلیون دلار بوده است. روابط تجاری در دهه ۱۹۷۰ بهبود یافت و حجم تجارت از ۱۹۷۰ تا ۱۹۷۹ به ۷۳ میلیون دلار رسید. با این حال، این مقدار در منطقه خلیج فارس در رتبه دوم کمترین میزان قرار گرفت و تنها از بحرین پیشی گرفت. در دسامبر ۱۹۸۷، چین برای ارتقای تجارت بین المللی، نمایشگاه افتتاحیه خود را در دوحه برگزار کرد. در این نمایشگاه محصولات صنعتی، صنایع دستی و الکترونیک از جمله کالاها به نمایش گذاشته شد. گردش تجاری بین دو کشور در طول دهه ۱۹۸۰ شاهد افزایش سریع بود و حجم کل تجارت دوجانبه از سال ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۹ به ۳۸۰ میلیون دلار رسید. سنگ بنای روابط اقتصادی دوکشور همواره مقوله گاز بوده است. پیش‌نویس توافقنامه واردات سالانه ۲٫۵ میلیون تن LNG از قطر توسط چین در ژانویه ۱۹۹۵ امضا شد. عبدالله بن حمد العطیه وزیر سابق انرژی در مارس ۱۹۹۵ از پکن بازدید کرد و با مقامات چینی برای بررسی جزئیات و انعقاد قرارداد همکاری کرد. کمیسیون مشترک اقتصادی و تجاری بین چین و قطر نشست افتتاحیه خود را در ژوئیه ۲۰۰۰ در پکن برگزار کرد. هر دو کشور در سال ۲۰۰۱ توافقنامه ای در مورد اجتناب از مالیات مضاعف امضا کردند.

نمودار صادرات قطر به چین

در نوامبر ۲۰۲۲، شرکت ملی نفت و گاز قطر QatarEnergy قراردادی ۲۷ ساله با چین برای تامین گاز طبیعی مایع (LNG) امضا کرد. سینوپک چین سالانه ۴ میلیون تن LNG دریافت خواهد کرد. قطر انرژی گفت که این طولانی ترین قرارداد در تاریخ صنعت است. قطر در تلاش است که بتواند تا سال ۲۰۲۶، به جای ۷۷ میلیون تن فعلی، ۱۱۰ میلیون تن LNG در سال تولید کند. قطر بیشتر گاز خود را به کشورهای آسیایی صادر می کند. در ژوئن ۲۰۲۳، شرکت ملی نفت چین و قطر انرژی دومین قرارداد ۲۷ ساله را نیز امضا کردند.

نمودار مقایسه روابط تجاری چین با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس

در سال ۲۰۱۴، صندوق ثروت مستقل قطر یک صندوق ۱۰ میلیارد دلاری برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مراقبت‌های بهداشتی، زیرساخت‌ها و دارایی چین ایجاد کرد. و اعلام کرد که قصد دارد ۱۵ تا ۲۰ میلیارد دلار دیگر در املاک و زیرساخت‌های چین طی پنج سال آینده سرمایه‌گذاری کند. سرمایه‌گذاری‌های چین در قطر بخش‌های مختلفی از جمله کشتی‌سازی، تولید، پتروشیمی، فناوری پیشرفته، خدمات مالی و گردشگری را در بر می‌گیرد. توانمندی‌های تکنولوژیکی چین، به ویژه در زمینه‌هایی مانند ۵G، هوش مصنوعی، و صنایع پیشرفته، به پیشرفت فناوری و تنوع اقتصادی قطر کمک کرده است.^۴

روابط حوزه انرژی

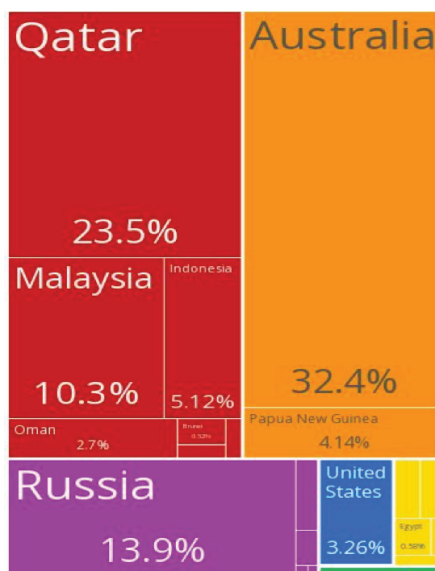
انرژی مهم‌ترین عامل در مناسبات دو جانبه چین با کشورهای منطقه غرب آسیا است. قطر همانند همسایگان خود دارای منابع سرشار انرژی است با این تفاوت که بر خلاف دیگر کشورهای مجاور از گاز طبیعی بیشتری در مقایسه با نفت برخوردار است. انرژی نقش اساسی در تقویت شراکت قطر و چین ایفا کرده است. قطر بزرگ‌ترین صادرکننده گاز طبیعی مایع (LNG) در جهان، بخش قابل توجهی از نیازهای انرژی چین را برآورده می‌کند. چین نیز دومین خریدار بزرگ ال ان جی قطر است که بر اهمیت این همکاری انرژی تاکید دارد. علاوه بر این، قطر و چین در حال همکاری در زمینه مسیرهای انرژی تجدیدپذیر هستند. قطر یک ایستگاه خورشیدی فتوولتائیک ۸۰۰ مگاواتی را افتتاح کرد که اولین نیروگاه برق غیرفسیلی خود است که توسط PowerChina Guizhou Engineering ساخته شده است. فناوری پیشرفته سلول خورشیدی چین که برای محیط بیابانی قطر سفارشی شده است، نوید همکاری مثمر ثمر در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر را می‌دهد.

۴. گروه سیاست و حکومت، کالج آکادمیک اشکلون اسرائیل: مشارکت راهبردی چین و قطر: بهمن ماه ۱۳۹۸ (فوریه ۲۰۲۰)

چین از سال ۱۹۹۹ از قطر گاز طبیعی وارد کرده است. از سال ۲۰۰۸ شرکت‌های فعال در حوزه گازی دو کشور تفاهم‌نامه‌های متعددی را به امضاء رسانده و در صنعت انرژی یکدیگر شروع به سرمایه‌گذاری کرده‌اند. به عنوان مثال در سال ۲۰۱۱ قطر در مجموعه پالایشگاهی استان ژجیانگ ۱۲٫۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری کرد. اولین قرارداد چارچوب همکاری در بخش انرژی بین دو کشور در سال ۲۰۰۸ امضا شد. هم‌چنین امضای دو قرارداد با CNOOC و CNPC برای صادرات ۵ میلیون تن گاز طبیعی به چین بین سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ روابط را گسترش داد. در نوامبر ۲۰۲۲ دو شرکت دولتی قطر انرژی و سینوپک قراردادی ۲۷ ساله (شروع از ۲۰۲۶) جهت تأمین چهار میلیون تن گاز در طول یک سال را به امضاء رساندند که شرکت دولتی چین نیز ۵ درصد از یک قطار ال.ان.جی (واحد تبدیل گاز طبیعی به گاز طبیعی مایع) با ظرفیت هشت میلیون تن در سال را از آن خود کرد. در کمتر از یک سال دومین قرار داد گازی میان قطر انرژی و دیگر شرکت چینی فعال در حوزه انرژی یعنی شرکت ملی نفت چین (CNPC) به امضاء رسید که در این قرارداد نیز چین سالیانه چهار میلیون تن گاز طبیعی مایع از قطر خریداری می‌کند و سهامی در توسعه شرق پروژه گاز مایع طبیعی میدان شمالی قطر در اختیار خواهد گرفت که معادل پنج درصد از یک قطار LNG با ظرفیت هشت میلیون تن متریک در سال است.

بزرگ‌ترین صادرکنندگان گاز طبیعی به چین در سال ۲۰۲۲

از میان واردکنندگان ال.ان.جی استرالیا از بازیگران اصلی سیاست مهار چین و آمریکا طراح اصلی آن است و از طرفی بحران اوکراین چالش‌هایی را برای روسیه به عنوان صادرکننده گاز بوجود آورده است. بنابراین، قطر گزینه مناسبی برای تأمین پایدار گاز طبیعی مایع به نظر می‌رسد.^۵

۵. موسسه مطالعات ایران و اوراسیا: گاز طبیعی مایع؛ عاملی همگرا در روابط چین-قطر - ۱۲ مهر ۱۴۰۲

روابط فرهنگی

در سال‌های اخیر قطر سرمایه‌گذاری زیادی بر قدرت نرم خود کرده است. هدف قطر از افزایش قدرت نرم خود با هدف ارتقای ارزش‌ها، فرهنگ و منافع اقتصادی این کشور است. عمده اقدامات قطر در این راستا عبارتند از:

- تأسیس چندین دانشگاه بین‌المللی مانند دانشگاه جورج تاون قطر و دانشکده هنر دانشگاه مشترک المنافع ویرجینیا در قطر

- اختصاص برنامه‌های بورسیه برای دانشجویان کشورهای در حال توسعه برای تحصیل در قطر
- ترویج فرهنگ خود از طریق سازماندهی جشنواره‌های بین‌المللی مانند نمایشگاه جواهرات و ساعت دوحه (DJWE) یا نمایشگاه بین‌المللی کتاب دوحه (DIBF)
- سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ورزشی و کسب میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی
- تلاش برای ساختن یک وجهه بین‌المللی از خود با ابزارهای میزبانی کنفرانس‌های بین‌المللی
- ارائه کمک‌های بشردوستانه به کشورهای نیازمند، و میانجیگری در مناقشات در منطقه با کمک غول رسانه‌ای قطر یعنی الجزیره

شاید بتوان گفت در سطح کشورهای عربی خلیج فارس، قطر بیشترین تلاش را در بهبود قدرت نرم خود داشته است. علت آن نیز می‌تواند ضعف در مولفه‌های قدرت سخت مانند نیروی انسانی کم و به دنبال آن نیروی نظامی نه چندان قوی، و یا جغرافیای آسیب‌پذیر باشد. کشور قطر که خود از منظر گفتمان و ایدئولوژی حرفی برای گفتن ندارد، تلاش کرده تا با پیوند زدن خود به گفتمان اخوان‌المسلمین این ضعف را پوشش دهد. چین نیز برای رسیدن به اهداف بلندپروازانه‌اش نگاه ویژه‌ای به مقوله قدرت نرم داشته است. هرچند که این مورد در منطقه غرب آسیا چندان ظهور و بروز نداشته است. اما از آنجایی که چین قصد دارد مشارکت خود با این کشور خلیج فارس را تقویت کند، بدون شک استفاده از قدرت نرم ابزار اساسی چین در تکمیل پیوندهای رو به رشد سیاسی و اقتصادی این کشور خواهد بود. چین تلاش زیادی برای استفاده از منابع قدرت نرم به جهت تقویت جایگاه خود در منطقه استفاده کرده است. مهم‌ترین اقدامات چین برای تقویت روابط فرهنگی با قطر عبارتند از:

- مشارکت آموزشی شاید بارزترین عنصر ابتکار قدرت نرم چین در جهان از جمله قطر باشد. حضور مؤسسه کنفوسیوس به عنوان مهم‌ترین عنصر قدرت نرم جمهوری خلق چین، در کنار تأسیس مراکز آموزشی و آموزش فرهنگ و زبان چینی، در کشور قطر به طور جدی پیگیری می‌شود.
- هم‌چنین تلویزیون مرکزی چین (CCTV) در سال ۲۰۱۳ قرارداد همکاری با الجزیره امضا کرد و براساس آن، الجزیره مجوز افتتاح دفتر نمایندگی در پکن را دریافت کرد.
- از دیگر موارد مشارکت فرهنگی چین در قطر برگزاری نمایشگاه‌ها و برپایی موزه‌های بزرگ فرهنگی مانند نمایشگاه What About the Art است.

- مشارکت بالای چینی‌ها در برگزاری و ساخت ورزشگاه‌های جام جهانی و سایر رویدادهای ورزشی بزرگ، یک اقدام مهم برای تقویت قدرت نرم این کشور در قطر بود.
- دیگر اقدام پکن برای ترویج فرهنگ چینی در قطر، ارسال تعدادی پاندا به این کشور بود. پیش از آغاز برگزاری جام جهانی فوتبال پارک پانداهایی که از چین به عنوان هدیه به قطر ارسال شده بود، افتتاح شد.^۶

روابط نظامی امنیتی

اگرچه روابط دوحه و پکن در سال‌های اخیر به طور قابل توجهی تقویت شده است، اما روابط نظامی و امنیتی با این کشور به نسبت همسایگانش در سطح پایین‌تری قرار دارد. پکن اخیراً ارتباطات امنیتی خود را با رقبای قطر، یعنی عربستان سعودی و امارات متحده عربی و حتی عمان گسترش داده است. تصمیم چین برای ارتقاء شراکت امنیتی خود با قطر چند علت مهم دارد:

- چین قطر را به عنوان مقصدی سودآور برای صادرات فناوری نظامی می‌بیند. تصمیم چین برای فروش فناوری نظامی به قطر با مشارکت فعال پکن در نمایشگاه بین‌المللی دفاع دریایی دوحه در سال ۲۰۱۴ که منجر به خرید ۲۳,۸۹ میلیارد دلار تسلیحات توسط قطر از شرکای مختلف دفاعی شد، مورد تأکید قرار گرفت. اگرچه قطر هیچ یک از سامانه‌های موشکی چین را خریداری نکرد، گائو یوژن سفیر چین در قطر آشکارا خواستار گسترش روابط تجاری بین پکن و دوحه پس از نمایشگاه شد.
- از آنجایی که چین واردکننده اصلی گاز طبیعی مایع قطر (LNG) است، پکن مایل است تراز تجاری خود با دوحه را از طریق فروش فناوری نظامی بهبود بخشد.
- چین پیشنهاد ساخت تسلیحات پنهان‌کار و پهپاد را در قطر به این کشور داده تا بتواند تأثیر تأسیس یک شرکت تولید پهپاد توسط چینی در عربستان سعودی را که در مارس ۲۰۱۷ تأسیس شد را خنثی کند.
- هم‌چنین بسیاری از کشورها از جمله آمریکا قطر را به دلیل ارسال تسلیحات به نیروهای تحت حمایت خود در لیبی و سوریه مواخذه کرده‌اند، رویکرد غیر مداخله‌گرایانه چین در فروش تسلیحات، این کشور را به شریک امنیتی جذابی برای قطر تبدیل می‌کند. همان رویکردی که چینی‌ها در قبال عربستان و سایر کشورهای منطقه اتخاذ کرده‌اند.
- چین از همبستگی هنجاری با قطر در حوزه امنیتی برخوردار است، زیرا قطر کشوری است که بیش از همه مایل به مذاکره با تمام بازیگران است. چین نیز حداقل در ظاهر بر این باور است که ترویج گفتگوهای دیپلماتیک فراگیر به حل بحران‌های امنیتی بین‌المللی کمک می‌کند. این مورد قطر را بیش از سایر همسایگانش به یک شریک مفید در جهان عرب تبدیل می‌کند. مضاف بر اینکه چین از نقش میانجی‌گری قطر در منطقه استقبال می‌کند.^۷

۶. سایت خبری huffpost: روابط چین و قطر: رسانه‌ها، فرهنگ، آموزش، و مردم - ۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۶ (۱۸ می ۲۰۱۷)

https://www.huffpost.com/entry/chinaqatar-relations-medi_b_10006408

۷. سایت تحلیلی دیپلمات: روابط امنیتی رو به رشد چین با قطر - ۲۵ آبان ۱۳۹۶ (۱۶ نوامبر ۲۰۱۷)

<https://thediplomat.com/11/2017/chinas-growing-security-relationship-with-qatar/>

هم‌چنین هم‌افزایی بین چین و قطر بر سر هنجارهای دیپلماتیک در واکنش هر دو کشور به بحران‌های فلسطین و افغانستان مشهود است. هرچند قطر تأثیر مستقیمی بر مسلمانان اویغور منطقه سین‌کیانگ ندارد، اما توان رسانه‌ای قوی قطر به واسطه قدرت الجزیره، درکنار ارتباط این کشور با گروه‌های سلفی اسلام‌گرا فعال در منطقه، ایجاب می‌کند تا با برقراری روابط امنیتی خوب با دوحه بتواند این موارد را کنترل کند.

در حوزه همکاری‌های نظامی همان‌طور که گفته شد روابط چین و قطر چندان گرم نبوده است. ارتش کوچک قطر از گذشته با تسلیحات غربی تجهیز شده و نیازی به خرید سلاح از چین نداشته است. در این حوزه روابط دو کشور محدود به همکاری‌های آموزشی، توافقات ضدتروریسم، و فروش جزئی تسلیحات مانند یک سامانه موشکی بالستیک کوتاه برد است. در جشن روز استقلال قطر در دسامبر ۲۰۱۷، از یک سامانه موشکی بالستیک کوتاه برد جدید یعنی SY-۴۰۰۰ چینی رونمایی شد که تعجب همگان را برانگیخت. چرا که پیش‌تر درخصوص تسلیحات راهبردی چینی به قطر گمانه‌زنی خاصی صورت نگرفته بود.^۸

ابتکار کمربند و جاده و چشم‌انداز ۲۰۳۰ قطر

چشم‌انداز ملی قطر QNV۲۰۳۰ یک چشم‌انداز اصلی و نقشه راه برای تبدیل شدن دوحه به یک جامعه آینده‌نگر است. و قادر به توسعه پایدار است تا سال ۲۰۳۰ استاندارد زندگی بالایی را برای همه شهروندان فراهم کند. این ابتکار از طریق تعریف نتایج بلندمدت برای دوحه چارچوبی را فراهم می‌کند که در آن استراتژی‌ها و برنامه‌های اجرایی ملی می‌توانند توسعه یابند. هم‌چنین این چشم‌انداز به استراتژی‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و تخصیص بودجه و منابع به رهبری دولت قطر برای رسیدن به یک هدف واحد کمک می‌کند. و البته برای شرکت‌های بخش خصوصی و تاحدی به افراد جهت و هدف مشترکی ارائه می‌کند. QNV۲۰۳۰ توسعه را در چهار زمینه به هم پیوسته پیش‌بینی می‌کند: توسعه انسانی توسعه اجتماعی توسعه اقتصادی و توسعه زیست محیطی

یک نقطه هم‌گرایی منافع اقتصادی و استراتژیک وجود دارد که می‌توان براساس آن پایه‌ای برای همکاری بین QNV۲۰۳۰ و توسعه BRI ایجاد کرد و این دو ابتکار کلان را به گونه‌ای به هم پیوند داد تا یک استراتژی توسعه واحد را به نفع هر دو کشور ایجاد کنند. از نظر اقتصادی QNV۲۰۳۰ تا حد زیادی با مفهوم توسعه مورد حمایت چشم‌انداز کمربند و جاده در درجه اول از نظر پیگیری توسعه اقتصادی انسانی اجتماعی فرهنگی و زیست محیطی است مطابقت دارد. در طی توافقات صورت گرفته برای مشارکت استراتژیک میان چین و قطر، و پیوند ابتکار BRI و QNV۲۰۳۰، هفت حوزه اصلی برای همکاری تعیین شده است. این حوزه‌ها عبارت‌اند از: هماهنگی سیاست‌ها، تجارت و سرمایه‌گذاری، همکاری انرژی، همکاری مالی، روابط نظامی، روابط فرهنگی، و ارتباطات گردشگری. این دو ابتکار راهبردی ظرفیت‌های بالایی برای پیوند و همکاری داشته و مسیر روشنی را برای توسعه مشترک پیش‌روی خود می‌بینند. و مسلماً هم‌افزایی آنان نتایج مطلوبی را برای چین و قطر به دنبال خواهد داشت.

با وجود توافقات برای همکاری‌های راهبردی حول دو سند و ابتکار مهم چین و قطر همچنان اتفاق خاصی در این زمینه رخ نداده است. و برخلاف همکاری‌های راهبردی چین با عربستان سعودی و امارات ظهور و بروزی نداشته است. علت این امر آن است که علی‌رغم توافقات صورت گرفته برای اتصال قطر به ابتکار کمربند و جاده، به نظر می‌رسد قطر توان رقابت با عربستان، امارات و حتی عمان را ندارد. چرا که به لحاظ مزیت‌هایی که آنان دارند، برای چین در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرد و هم‌چنین به لحاظ حجم تجارت در جایگاه پایین تری قرار دارد.^۹

اولویت‌های چین و قطر نسبت به یکدیگر

اولویت‌های چین

- استفاده از منابع گاز طبیعی: منابع غنی گاز طبیعی قطر، و نیاز روزافزون چین به این منبع انرژی سبب شده تا نگاه ویژه‌ای از سوی پکن ایجاد شود. گاز از ابتدا نیز پایه اصلی روابط چین و قطر بود. چرا که قطر نه مزیت‌های جغرافیایی امارات و عمان را داشت و نه مانند عربستان منابع نفتی عظیم و جایگاه راهبردی را در اختیار داشت. به همین جهت حجم روابط تجاری قطر با چین نسبت به دو همسایه خود همواره به‌طور چشم‌گیری پایین‌تر بوده است. در شرایط کنونی که چین نیاز بیشتری به گاز طبیعی برای صنایع خود داشته، و از سوی دیگر تأمین‌کننده اصلی گاز این کشور یعنی استرالیا در ائتلاف‌های ضدچینی مشارکت می‌کند، قطر با توجه به منابع عظیم گازی خود و زیرساخت‌های مطلوب، گزینه بسیار مناسبی برای چین محسوب می‌شود.
- استفاده از موقعیت سیاسی و نقش میانجی‌گر: کشور قطر به‌عنوان یک کشور کوچک در منطقه خلیج فارس، رویکرد متفاوتی از سایر پادشاهی‌های اطراف خود را در سیاست خارجی در پیش گرفته است. آنان که از عقبه فکری و هویتی بی‌بهره هستند سعی کردند تا با ارتباط‌گیری با گروه‌های اسلامی منطقه به‌ویژه اخوان المسلمین نقش خاصی برای خود تعریف کنند. این ارتباط به همین‌جا ختم نشد و قطر در کنار ترکیه از بسیاری اقدامات گروه‌های اسلامی در وقایع بهار عربی حمایت و پشتیبانی می‌کرد. در سال‌های اخیر و پس از قدرت‌گیری شیخ حمد، او تلاش بسیاری کرده تا بتواند نقشی مانند سلطان قابوس ایفا کرده و نقش میانجی‌گر منطقه را از عمان به قطر منتقل کند که البته چندان هم موفق نبوده است. با این‌وجود عملکرد موفق قطر در بحث افغانستان و فلسطین سبب شده تا چین حساب ویژه‌ای روی قطر در چنین مباحثی باز کند.

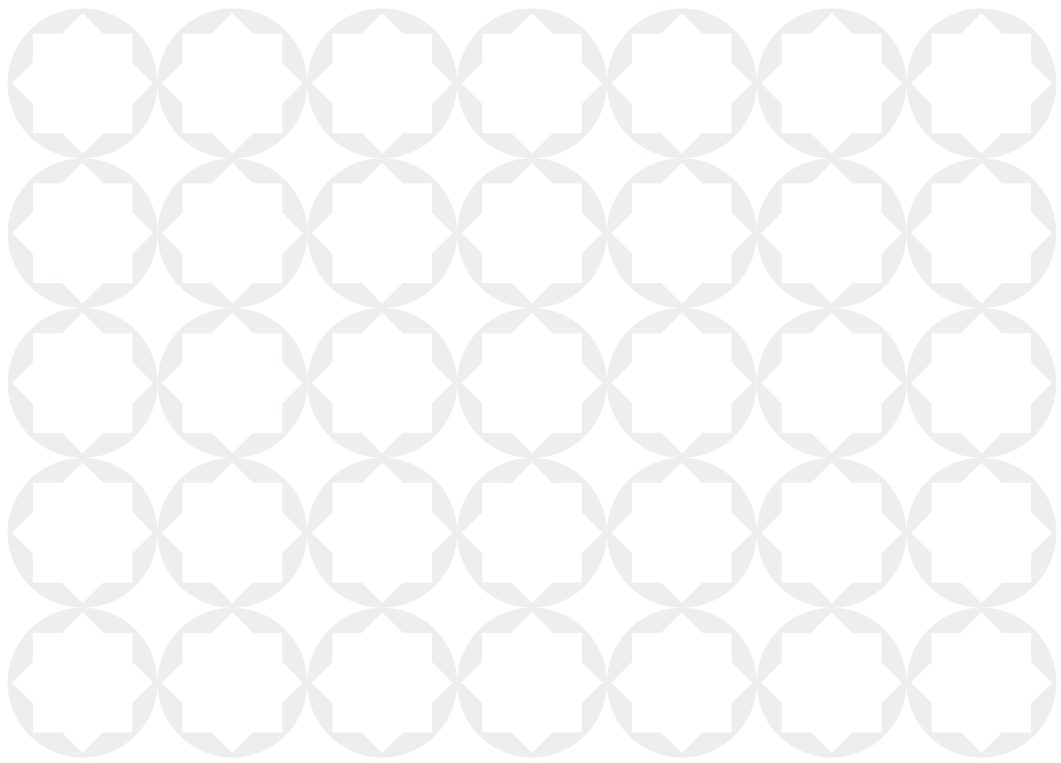
۹. گروه سیاست و حکومت، کالج آکادمیک اشکلون اسرائیل: مشارکت راهبردی چین و قطر: بهمن ماه ۱۳۹۸ (فوریه ۲۰۲۰)

اولویت های قطر

- رشد و تنوع اقتصادی: قطر نیز به مانند دیگر کشورهای حاشیه خلیج فارس، برای خلاص شدن از اتکا به منابع انرژی و رشد و توسعه بیشتر، به دنبال همکاری با چین است. چین و اقتصاد عظیمش برای چین هدفی گزینه مطلوبی است و تجاری مانند جام جهانی قطر و همکاری خوب چینی‌ها برای برگزاری این رویداد بزرگ، قطر را به آینده امیدوار می‌کند.
- ارتقای جایگاه خود در معادلات جهانی و جا نماندن از تحولات جهانی: به‌رغم آنکه قطر هم‌چنان در مدار آمریکا قرار داشته و این کشور اثرگذاری بالایی بر دوحه دارد، قطری‌ها نیز با در نظر گرفتن تحولات جهانی و تغییر معادلات قدرت در سطح جهانی و منطقه‌ای تلاش می‌کنند تا از سایر کشورها عقب نمانند و جایگاه مناسبی برای آینده خود ترسیم کنند.

ISA CENTER
International & Strategic
Analysis Center